

Incidenteel problemen met oormerken bij schapen

Jan Verkaik

De omvang van problemen rondom oormerkgebruik in 1999 is geïnventariseerd. De meeste schapenhouders rapporteren weinig of geen problemen. Een beperkt aantal meldt veel verwondingen, ontstekingen, slaphangende oren of verlies. De kans op deze problemen neemt af door het oormerk op de juiste plaats in te brengen.

In opdracht van de Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE) heeft het Praktijkonderzoek Veehouderij (PV) een enquête uitgevoerd naar de praktijkervaringen met oormerken in de schapenhouderij. De enquête heeft inzicht verschaft in de omvang van problemen als verwonding, ontsteking, verlies en alle overige voorkomende problemen. Vervolgens zijn de gebruikseigenschappen van Splitthoff-, Snaptag-, K12-, Pat- en Rotatag-oormerken met elkaar vergeleken. De uitkomsten zijn gebaseerd op de ervaringen van 390 schapenhouders.

Lammeren

Verwondingen

Op circa 70% van de bedrijven ontstaan bij het inbrengen van de oormerken bij lammeren behalve de perforatie geen verwondingen aan het oor. Hieruit is af te leiden dat het goed mogelijk is de oormerken zonder verwondingen in te brengen. Het voorkomen van bloedingen en scheuringen bij 0-5% van de lammeren mag als 'incident' worden beschouwd. Op de 15% bedrijven met meer dan 5% verwondingen speelt zorgvuldigheid bij het inbrengen waarschijnlijk een rol. Voorwaarden voor minimale verwondingen zijn het inbrengen van oormerken met goed, gebruiksvriendelijk materiaal en op de juiste plek in het oor (per type verschillend). Om bloeding te voorkomen is het van belang dat het oormerk tussen de zogenaamde nerven (aderen) in het oor wordt geplaatst. Wanneer het oormerk pas bij afvoer wordt ingebracht doen zich meer verwondingen voor. Daarbij speelt waarschijnlijk de fysieke weerstand van de oudere lammeren een rol. Belangrijk blijft echter om voor het inbrengen van de oormerken de tijd te nemen en er geen haastklus van te maken. In tegenstelling tot andere problemen is het aantal verwondingen mede gebaseerd op ervaringen van schapenhouders die de oormerken pas bij afvoer inbrengen.

Slaphangende oren

Lammeren met slaphangende oren na het inbrengen van oor-

merken komen op 46% van de bedrijven incidenteel (0-5%) voor. Bij 27% komt dit regelmatig (5-50%) voor en op 5% van de bedrijven loopt na het inbrengen meer dan de helft van de lammeren met slappe oren. Deze laatste twee percentages zijn als het om de gangbare rassen gaat hoog en kunnen lager. Behalve de grootte c.q. het gewicht van het oormerk is vooral de plaatsing in het oor een bepalende factor. Oren gaan slaphangen doordat oormerken te ver naar de punt van het oor geplaatst worden. Te diep in het oor geplaatste oormerken kunnen resulteren in blijvend slaphangende oren doordat spieren zijn beschadigd. Opvallend is dat er in de praktijk ook bedrijven zijn die geen lammeren hebben met slaphangende oren. Dit ongeacht de inbrengleeftijd en het type oormerk.

Ontstekingen

Ontstekingen aan het oor komt op 62% van de bedrijven voor. Bij 42% van de bedrijven krijgt 0 tot 5% van de lammeren een ontsteking aan het oor na het inbrengen van oormerken. Ondanks een lage incidentie blijkt het inbrengen van oormerken dus regelmatig samen te gaan met ontstekingen. De vraag is nu of dit uit het oogpunt van dierwelzijn acceptabel is. Daarnaast vertragen ontstekingen de groei. Vanzelfsprekend is elke ontsteking die door normale managementmaatregelen (hygiëne, goed materiaal en juiste plaatsing) voorkomen had kunnen worden er één teveel. Ook hier geldt dat de 20% bedrijven met meer dan 5% incidentie wellicht bedrijven zijn die hun management moeten aanpassen. Aandachtspunten om het aantal ontstekingen te verminderen zijn het zorgvuldig en hygiënisch inbrengen van oormerken en de hygiëne op het bedrijf.

Verlies

Oormerkverlies is kostenverhogend en welzijnsonvriendelijk wanneer het om uitscheuring, de meest genoemde oorzaak van verlies, gaat. Op circa 60% van de bedrijven gaat bij 0 tot 55 van de lammeren wel eens een oormerk verloren. Enig verlies hoort blijkbaar bij het gebruik van oormerken. Ook hier de vraag of dit acceptabel is. Factoren zoals oormerktype en afrastering bepalen waarschijnlijk een belangrijk deel van het verlies. Antwoorden hierop zijn het overschakelen op een ander type of het gebruik van andere ruiven en rasters. Bij 23% van de bedrijven gaat meer dan 5%, mogelijk onnodig, verloren. Gezien het geringe verlies op andere bedrijven kunnen bedrijven dit hoge verlies terugbrengen door hun werkwij-

Het oormerk moet op de juiste plaats worden ingebracht.
Dit om verwonding, slap hangen, ontsteking en verlies te voorkomen.

Tips voor gebruik oormerken

- Plaats de oormerken niet te ver op de punt of te diep in het oor
- Plaats het oormerk tussen de nerven
- Neem voor het inbrengen de tijd en maak er geen haastklus van
- Gebruik een goedwerkende tang die past bij het type oormerk
- Let op de hygiëne

PAT 34 MM

SNAPTAG
(deze oormerken passen ook in de rundvee oormerktang van Diploma).

COMBI MINI

SPLITTHOFF READY-MINI

K12/K12
(met metalen punt).

ze aan te passen. Voorop staat natuurlijk het gebruik van geschikt materiaal. Een goed werkende tang die past bij het type oormerk en vervolgens ook goed wordt dichtgeknepen. Daarnaast is het belangrijk het oormerk op de juiste plaats in

het oor aan te brengen. Onjuist in het oor aangebrachte oormerken gaan eerder verloren. Veel verwonding of verlies gaat meestal niet gepaard met andere problemen. Op een beperkt aantal bedrijven is dit wel

Tabel 1 Gebruikseigenschappen van de verschillende typen oormerken bij lammeren

Type	Verwondingen	Slaphangende Oren	Ontstekingen	Verlies	Afreesbaarheid
- Splitthoff	+/-	+	+	+/-	--
- Snaptag	+	+/-	+/-	-	+/-
- Rotatag	-	+	-	++	-
- K12	-	+	+/-	+/-	+
- Pat	-	--	+	+/-	+/-
- Combi Mini	+/-	-	+/-	--	++

Verklaring: ++ = meest +/- = gemiddeld -- = minst

het geval. Vooral op deze bedrijven moet de werkwijze bij het inbrengen eens zorgvuldig worden nagegaan.

Afreesbaarheid

Hoewel de afreesbaarheid om verschillende redenen vaak te wensen over laat, zijn de meeste lammeren in de hand, eventueel na schoonmaak van de oormerken, uiteindelijk goed te identificeren. Of ook het laatste lam identificeerbaar is, blijft vanwege de vaker genoemde slijtage en verkleuring voor alle typen twijfelachtig.

Fokooien

Het aantal scheuringen en bloedingen dat ontstaat bij het inbrengen van oormerken bij fokooien is vergelijkbaar met dat van de lammeren. In tegenstelling tot bij lammeren is het aantal verwondingen bij fokooien wel type-afhankelijk. Dit duidt erop dat bepaalde typen, waarschijnlijk vanwege meer fysieke weerstand of een hardere oorschelp van deze oudere dieren, moeilijker bij fokooien zijn in te brengen. Ongeacht het type

hebben wederom veel meer bedrijven geen fokooien met verwondingen aan het oor dan wel. Voor het terugbrengen van het aantal verwondingen kan worden overgestapt op een ander type oormerk en tang. Bedrijven met een groot aantal verwondingen bij het inbrengen hebben vaak ook te maken met meer verlies van oormerken. Vooral op deze bedrijven zijn de oormerken waarschijnlijk op de verkeerde plaats ingebracht. Logischerwijs neemt de afreesbaarheid af en het verlies iets toe naarmate de gebruiksduur van de oormerken langer is. Verder geldt voor deze gebruikseigenschappen van oormerken bij fokooien hetzelfde als bij de lammeren.

Keuze type oormerk

De gebruikseigenschappen zijn met elkaar vergeleken (tabel 1 en 2). De kleinere typen worden vaker op jongere leeftijd ingebracht. Bij de lammeren onderscheiden de typen oormerken zich in soort verwonding, oormerkverlies en mate van slaphangen van oren na het inbrengen. Bij de fokooien zijn het aantal verwondingen en het oormerkverlies afhankelijk van het type. Daarbij moet worden bedacht dat vanwege het veranderde aanbod een aantal typen nog niet zo lang wordt gebruikt (Splitthoff en Snaptag).

In de bijgaande overzichten is per type voor elk probleem de afwijking ten opzichte van het gemiddelde aangegeven (meer of minder). Wanneer de oormerken vóór afvoer worden ingebracht zijn binnen het huidige aanbod de ervaringen met de op relatief jonge leeftijd ingebrachte Pat-oormerken en de op oudere leeftijd ingebrachte K12-oormerken het gunstigst. Rotatag geeft bij lammeren en ooien veel verlies en Snaptag geeft de meeste inbrengproblemen. De Splitthoff-gebruikers hebben meer ontstekingen bij lammeren en meer verwondingen bij ooien. De afreesbaarheid van dit type is inmiddels verbeterd. De beperkte gebruikservaringen met de Combi Mini-oormerken zijn overwegend goed. Vermoedelijk is dit type qua bruikbaarheid dan ook vergelijkbaar met Pat en K12.

Tabel 2 Gebruikseigenschappen van de verschillende typen oormerken bij fokooien

Type	Verwondingen	Verlies	Afreesbaarheid
- Splitthoff	+	+/-	-
- Snaptag	++	+/-	+/-
- Rotatag	-	++	--
- K12	-	-	+
- Pat	-	-	+/-
- Combi Mini	-	--	++

Verklaring: ++ = meest +/- = gemiddeld -- = minst